

NOVIČE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XII. V Ljubljani v saboto 21. oktobra 1854.

List 84.

Nasadba hitro rastečega gojzdnega drevja.

5. Javor.

Javora je več plemen. Pri nas znani so posebno: 1. navadni javor, 2. šiljati javor (Spitz-Ahorn) in 3. klen (Feldahorn, Massholder), kteremu tudi klenič ali konič pravijo.

Te javorove plemena rastejo po naših gojzdi; mnogo drugih ptujih je o novejši dōbi pa tudi vpe-ljanih bilo v javne gaje in verte bogatinov.

Javor je lepo veličansko drevō, raste na-glo, in koristi nam z lesom, cvetjem in list-jem svojim; zasluži tedaj, da bi ga povsod in ve-liko sadili.

Navadni javor ljubi zemljo, kjer je bernji pri-mešan pesek in prod; tudi nekako globoke in vlažne morajo biti tla. Seme javorovo dozori mesca ok-tobra. Na en oral potrebuje se ga 40 funtov. Se-jati ga je treba v brazdice, ktere so čevelj saksebi, četert ali pol palca globoko, kmalu ko je bil nabran.

Ko so sadike eno ali dve leti dorastle, se presade na prekopani svet en čevelj narazen; ogoni pa naj se plevēla pridno čistijo. V 4 do 5 let so drevesca že 5 do 6 čevljev visoke.

Posebno bi bilo želeti, da bi tako imenovani cukreni javor (Zucker-Ahorn) pri nas bolj po-znan in obrajtan bil, in da bi ga obilno sadili. Mi moramo sploh veliko več na nasadbo bolj korist-nega drevja misliti in za naše potomke, ki se vedno bolj množijo, skerbeti.

Cukreni javor je v Ameriki domā; nasadili so ga pa tudi že po Evropi, kjer se je zemlje in podnebja dobro navadil. On raste brez obdelovanja, kakor breza, in daje, kakor ta, mesca sušca ve-liko predobrega cukrenega soka. V Ameriki, pa tudi po nemških in austrijskih deželah, na-pravljajo iz takega soka cukrer, kar ni ravno težko in kar bi se morebiti tudi pri nas vpeljati dalo. En sam človek zamore s pripomočjo nekterih otrok v štirih tednih, ko sok teče, 1500 funtov cukra napraviti.

„Kaj pa še?“ bo morebiti kak neveren Tomaž zagodernjal. „Kako če prosti kmetovavec cukrer delati? kje toliko takega drevja dobiti?“

Res je, prijatelj moj! cukrenih javorov pri nas gotovo še ni nasajenih — torej sadimo jih mi! Naši otroci bojo odrasli in se marsikaj koristnega naučili, česar mi stareji ne znamo, in bodo marsi-kaj novega počenjali, česar se nam še sanjalo ni. Tudi napravljanje jarovega sladkorja v naši domo-vini morebiti ne bo nemogoče, s kterim bi se uteg-nilo veliko dnarja prihraniti, kteri zdaj v ptuje de-žeze grē. Pa tudi brez cukra nam bojo vnuki naši veseli in hvaležni, da smo za nje skerbeli in za nje mnogo koristnega drevja bili nasadili. Pro-sim le to pomisliti: ako bi nam bili naši predniki toliko murb zapustili, kakor jih bomo mi svojim naslednikom, koliko svile (žide) bi mi zdaj pride-lovali!

J. Š.

Gospodarske novice.

Zboljšanje poljā po žagancah. (Konec.)

S temi v oglje in pepel spremenjenimi ža-gancami je potresel en kos njive za dva persta na debelo in v jeseni plitvo podoral. In kaj je opravil?

1. Že spomladi, ko je njivo spet izoral, se na tistih krajih ni zemlja v tako debelih kepah vkup deržala, kakor pred, ampak je veliko bolj zdro-bljena bila.

2. Ječmen in krompir, vsajena na ta prostor, sta za več dni poprej kalila kakor na drugem zemljišu, ki ni bilo tako obdelano.

3. Mokrota ni škodovala na tem prostoru nič; vse je hitreje rastlo in krompir je za en teden pred cvetel.

4. Ječmen je zavoljo velike moče na družih njivah podel in rumen postal, na ti pa ne.

5. Že iz začetka velicega serpana je začer-nelo perje krompirjevo v vsi ti okolici tako, da je prve dni kimovca že popolnoma suho bilo, le na ti njivi je ostalo lepo zeleno.

6. Ječmen je bil lep v zernu in krompir dober po okusu.

Očiten, da sem zamogel z roko zagrabiti ga, je bil tedaj razloček med drugimi njivami in pa to, in vse to je storilo žagančino oglje, ki je debelo zemljo zrahljalo, po svoji čerri barvi tudi bolj razgrēlo in zavolj rahlote svoje tudi veliko veliko moče na-se potegnilo.

Naj bi kmetovavci, ki imajo debelo ilov-nato zemljo, in če lahko po ceni žaganja dobē, skusili, kar sem jez skusil; gotovo mi bodo hvaležni.

(Kako ogenj pogasiti, kadar iz dimnika go-reti začne.) Prav lahko in gotovo se to takole stori: Kakor hitro v dimniku (ravfenku) goreti začne, naj se berž berž derva, ki na ognjišu gorē, pogasijo in potem naj se na-nje, pa povsod na enako mero, kake 3 ali 4 perša v prah stolčenega žvepla potrese; v tem naj se mesteje dimnika zapró, da se kake vrata, kakšen ploh ali kaj dru-zega pripravnega in dosti velicega pred-nje po-stavi, ali pa tudi kak moker pēt zgorej in na stra-nih luknje terdno pritisne. Človek pa mora berž potem to mesto zapustiti, da ga žvepleni puh ne zaduši. Ker žveplo rado gori, se berž vname in v tem, ko gori, povžije ves kislic iz zraka (ljufta), tako čisto, da plamen v dimniku mahoma vgasne. Naj še tako strašno gori, berž je ognja konec, za-kaj, kjer v zraku ni tiste stvari, ki jo „zrak živ-ljenja“ ali „kislic“ imenujemo, tudi ni moč, da bi luč gorela ali da bi človek živel. Ker se tedaj dajo velike nesreče na to vižo lahko odverniti, bi bilo pač dobro in potrebno, da bi vsak gospodar imel kaka 2 funta v prah stolčenega žvepla zmi-raj pripravljena, da ima o nesreči gotovo pomoč koj pri rokah. — V Parizu je bilo gosp. Darcet-u naročeno, naj poskusi ta pomoček, in res ga je